

Αθανάσιος Διάκος: Η ζωή και το μαρτυρικό του τέλος

Από το μοναστήρι του Αγιάννη του Προδρόμου στον τραγικό θάνατο

Μετά από τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες και την Πελοπόννησο σειρά στην κήρυξη της Επανάστασης των Ελλήνων για Ελευθερία και Ανεξαρτησία παίρνει η Βοιωτία.

Στις 29 Μαρτίου, ο Αθανάσιος Διάκος υψώνει τη σημαία της Επανάστασης στη Λιβαδειά.

Ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Σωτήρης Πατατζής, γράφει στον «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ», της 22ας Μαρτίου 1958 για άγνωστες και παρερμηνευμένες πτυχές της προσωπικότητας του συγκεκριμένου ήρωα.

«ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ», 22.3.1958, Ιστορικό Αρχείο, «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

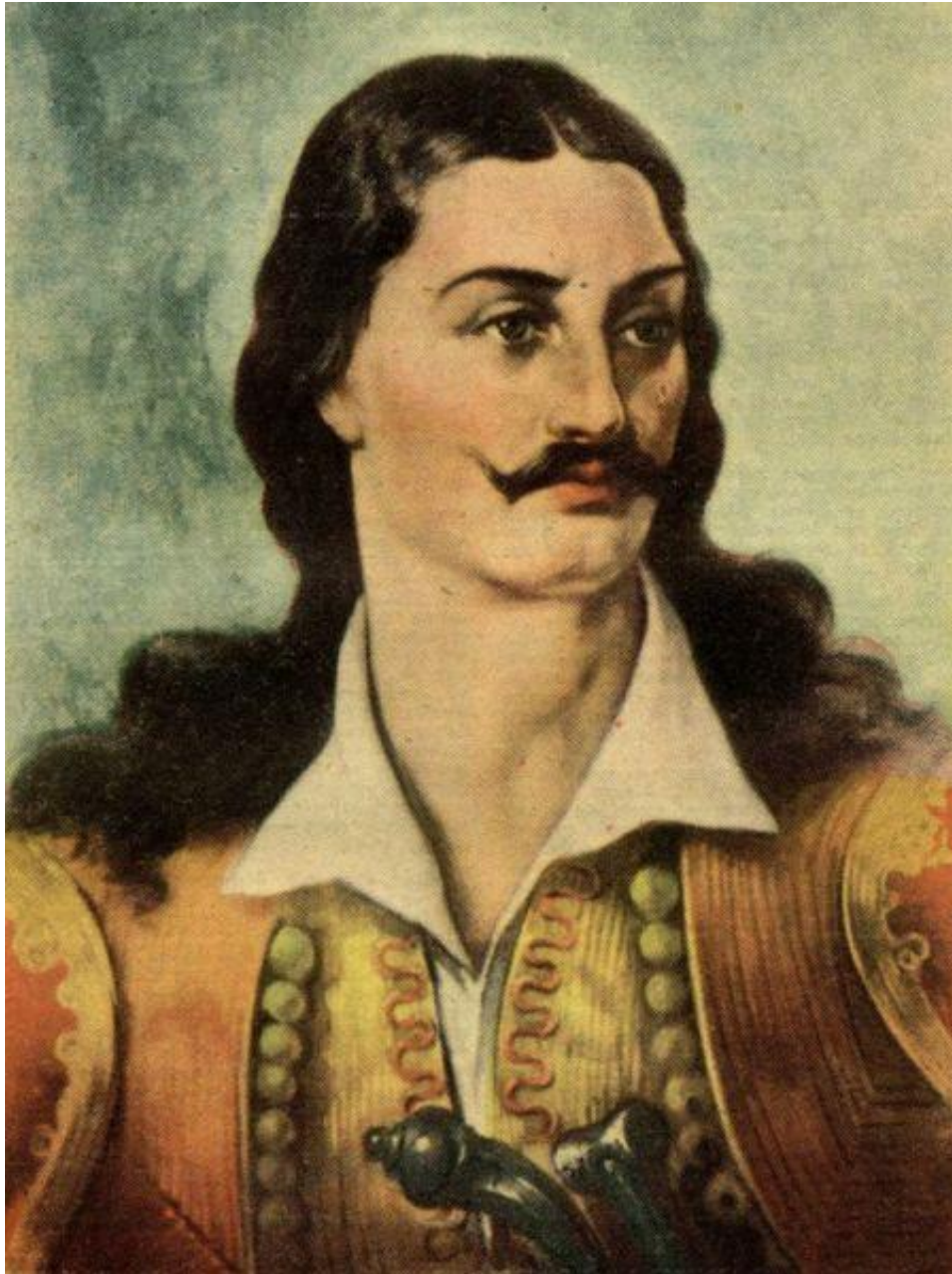
«Στο πάνθεο των ηρώων της Ελληνικής Επανάστασης δεν υπάρχει ίσως καμία άλλη μορφή τόσο παρεξηγημένη όσο του Διάκου. Ο πασίγνωστος ήρωας της Αλαμάνας, είναι ουσιαστικά τελείως άγνωστος. Ακόμα και η ιδέα που έχει ο πολύς κόσμος για τη θυσία του, είναι ολότελα διαστρεβλωμένη: Πιστεύεται, γενικά, ότι ο Διάκος σουβλίστηκε και ψήθηκε κιόλας σαν αρνί πασχαλιάτικο. (...) Ο λαός μας ακούγοντας πως ο Διάκος «σουβλίστηκε», άφησε τη φαντασία του να καλπασεί και έπλασε ένα ολόκληρο παραμύθι που μπορεί να εκφράζει όλον τον αποτροπιασμό του μπροστά σ' αυτή την απάνθρωπη τιμωρία, αλλά που δεν ανταποκρίνεται καθόλου προς την ιστορική αλήθεια»

Ας πιάσουμε όμως το νήμα της ζωής του Αθανάσιου Διάκου από την αρχή:

«Οι περισσότερες πηγές λένε πως γεννήθηκε στην Αρτοτίνα ή τη Μουσούνιτσα της Δωρίδας γύρω στα 1785-88. Ο πατέρας του ήτανε φτωχός τσομπάνος και λεγότανε Γραμματικός ή Ψυχογιός – ίσως γιατί δούλευε σαν ψυχογιός σε πλούσιο κτηνοτρόφο, άγνωστο γιατί φαίνεται πως πήρανε το όνομα Μασαβέτας. Το πραγματικό λοιπόν όνομα του ήρωα μας είναι Θανάσης Μασαβέτας, αλλά ο ίδιος φαίνεται πως δεν το χρησιμοποιούσε (...) αλλά επιτάσσει τον ιερατικό βαθμό του ως επώνυμο: Θανάσης Διάκος.

»Όταν έγινε δώδεκα χρονών, η μητέρα του τον έστειλε στο μοναστήρι του Αγιάνη του Προδόμου για να γίνει “καλογεροπαίδι” (...)»

Στο μοναστήρι αυτό ο μικρός Αθανάσιος έμαθε γράμματα και όντας εξαιρετικά καλλίφωνος χρίστηκε Διάκος. Εκτός από καλλίφωνος ο Αθανάσιος Διάκος χαρακτηριζόταν και ως εξαιρετικής ομορφιάς νεαρός άνδρας. Σύμφωνα μάλιστα με μία εκδοχή, η εμφάνισή του έγινε η αφορμή για να βγει στα βουνά.

«ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ», 22.3.1958, Ιστορικό Αρχείο, «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

«Η ομορφιά του Διάκου, που θα έκανε αργότερα τόσες και τόσες γυναίκες να ξετρελλαθούν μαζί του, στάθηκε – κατά τη γνώμη μερικών – αφορμή να φύγει ο νεαρός καλόγερος από το μοναστήρι και να πάει στα βουνά να γίνει κλέφτης. Κατά την άποψη αυτήμ ένας αγάς της Δωρίδας, Φερχάτ εφέντης ονόματι, όταν είδε τον πεντάμορφο Διάκο, τον πλησίασε με βδελυρούς σκοπούς. Άλλοι όμως, λένε πως, χωρίς να το θέλει, έκανε κάποιο φόνο στην Αρτοτίνα, μια μέρα που γινότανε εκεί ένας γάμος»

Όποια κι αν ήταν η αιτία, ο Διάκος από νεαρή ηλικία ασπάστηκε τη ζωή του κλέφτη και αν και ύστερα από λίγο θέλησε να επιστρέψει στη

μοναστική ζωή, η φυλάκιση του από τους Τούρκους, τον οδήγησε, αφού απέδρασε και πάλι στα βουνά».

Ο Αλή Πασάς και το αρματολίκι του Οδυσσέα Ανδρούτσου

«Όταν έγινε η ανταρσία του Αλή Πασά κατά του Σουλτάνου, αρματολός της Λειβαδιάς ήτανε ακόμα ο Οδυσσέας Ανδρούτσος και πρωτοπαλικάρο του ο Διάκος.

(...)

Η θέση του Ανδρούτσου γινότανε από μέρα σε μέρα δυσκολότερη, γιατί στρατεύματα πιστά στον Σουλτάνο κατέβαιναν προς τη Λειβαδιά. Αναγκάστηκε λοιπόν να φύγει, αφήνοντας την έδρα του ορφανή από καπετάνιο. Τότε, ο βοεβόδας της Λειβαδιάς Χασάν αγάς και οι Έλληνες πρόκριτοι, έδωσαν τη θέση αυτή στον Διάκο. Ο διορισμός έγινε στις 20 Οκτωβρίου 1820 και έληγε στις 23 Απριλίου 1821, την ημέρα ακριβώς που θα δινότανε η μάχη της Αλαμάνας.

Το καζάνι της Επανάστασεως είχε αρχίσει να βράζει. Ο Διάκος, αναλαβαίνοντας το «αρματολίκι» της Λειβαδιάς, ήξερε πως γινότανε ουσιαστικά ο αρχηγός του αγώνα σε όλη την περιφέρεια της Βοιωτίας. Βρισκότανε σε συχνή επαφή με τον Θανάση Ζαρίφη, τον επίσημο εκπρόσωπο της Φιλικής Εταιρείας στην περιοχή αυτή».

Ο Διάκος σήκωνει το λάβαρο της Επανάστασης

Η είδηση ότι οι Πελοποννήσιοι σήκωσαν τα άρματα κατά του Οθωμανικού Ζυγού έφτασε σύντομα και στη Λιβαδειά.

«Με γράμματα οι Τούρκοι των Σαλώνων ειδοποιούσαν τον βοεβόδα της Λειβαδιάς ότι στον Μοριά ξέσπασε η Επανάσταση και του συνιστούσαν να λάβει τα μέτρα του.

»Δεν είχε πια καιρό. Έπρεπε να οργανώσει αμέσως τον ξεσηκωμό. Αλλά η Λειβαδιά δεν ήτανε μια τυχαία πόλη τότε. Προστατευότανε από χίλια

όπλα και μπροστά σ' αυτά ο Διάκος δεν είχε ν' αντιπαρατάξει ούτε διακόσια.

»Ο Διάκος, έφυγε κι' άρχισε αμέσως τη στρατολογία. Λίγο αργότερα, οι Τούρκοι της Λειβαδιάς μάθανε πως ξέσπασε η επανάσταση στα Σάλωνα. Μερικοί απ' αυτούς ταμπουρώθηκαν στα σπίτια τους, ενώ οι περισσότεροι, με τον βοεβόδα επικεφαλής, κλείστηκαν στο Κάστρο. Ύστερα από μερικές ημέρες, ξαναγύρισε ο Διάκος με το επαναστατικό σώμα που οργάνωσε πρόχειρα.

»Με τέσσερις μπαταριές που έπεσαν μέσα στη νύχτα, δόθηκε το σύνθημα του γενικού ξεσηκωμού. Άντρες, γυναίκες και παιδιά με όπλα, ρόπαλα, τσεκούρια ρίχτηκαν κατά πάνω στους Τούρκους που ήτανε ταμπουρωμένοι στα κονάκια, τους έβαλαν φωτιά και τους ανάγκασαν να πεταχτούνε έξω. Οι περισσότεροι σκοτώθηκαν ή παραδόθηκαν.

»Μόνο εκείνοι που ήτανε κλεισμένοι στο κάστρο συνέχισαν για λίγο ακόμα την αντίσταση, αλλά κι' αυτοί υποκύψανε στο τέλος. Ο Διάκος τούς χάρισε μεγαλόψυχα τη ζωή και τους επέτρεψε να μείνουν σε σπίτια φίλων τους χριστιανών.

»Από τα λάφυρα που έπεσαν στα χέρια του, θα μπορούσε να γίνει πάμπλουτος, αλλά δεν κράτησε για τον εαυτό του ούτε μια πεντάρα – αφιλοκέρδεια που, δυστυχώς, δεν την συναντάμε πολύ συχνά στους καπεταναίους του Εικοσιένα».

Μάχη μέχρις εσχάτων

Ο Αθανάσιος Διάκος δεν επαναπαύτηκε από τη νίκη αυτή και όντας σίγουρος ότι οι Τούρκοι θα επέστρεφαν με δυνάμεις ισχυρότατες έκανε τα πάντα για να φράξει το πέρασμα από τη Ρούμελη προς τον νότο ώστε να μην μπορέσουν οι Τούρκοι να στείλουν στον Μοριά ενισχύσεις.

Γρήγορα οι ελληνικές δυνάμεις εξολοθρεύθηκαν. Μόνος έμεινε ο Αθανάσιος Διάκος στο γεφύρι της Αλαμάνας.

«Ο Διάκος, απ' το λόφο των Πουριών, παρακολουθούσε τις κινήσεις του εχθρού. Έβλεπε πως η μάχη ήταν ουσιαστικά χαμένη, αλλά δεν του πέρασε καθόλου από το μυαλό να φύγει. Οι άνδρες του, όμως, μετά τις

πρώτες μπαταριές, λιποψύχησαν και άρχισαν να διαρρέουν προς το μέρος όπου βρίσκεται το μοναστήρι της Δαμάστας, το μόνο που είχε αφήσει ο Ομέρ Βρυώνης ανοικτό – επίτηδες ίσως. Ύστερα από λίγη ώρα δεν έμειναν παρά τέσσερα παλληκάρια κλεισμένα στο χάνι της Αλαμάνας και καμμιά δεκαριά γύρω από το Διάκο»

Ο Αθανάσιος Διάκος αν και είχε τη δυνατότητα να διαφύγει παρέμεινε και κυκλώθηκε με τους λιγοστούς συντρόφους του που είχαν μείνει ζωντανοί να μάχεται σώμα με σώμα.

«Οι Αρβανίτες είναι δυο μέτρα γύρω – γύρω. Χτυπάει δεινά, μάχεται σαν λιοντάρι πληγωμένο, αλλά το ανθρώπινο κορμί είναι ανθρώπινο κορμί. Τον εγκαταλείπουν οι δυνάμεις του ολότελα και , αποκαμωμένος πια, μουσκεμένος απ’ τη βροχή και τον ιδρώτα, καταματωμένος απ’ την πληγή του χεριού του, πέφτει λιπόθυμος κατά γης»

Από το σημείο εκείνο ξεκινά το ανείπωτο μαρτύριο του Αθανάσιου Διάκου, που θα τον οδηγήσει ως τον θάνατο.

Η «δίκη»

«Όταν συνήλθε, πέντε Αρβανίτες, τον κρατούσαν σφιχτά και τον πήγαιναν στον Ομέρ Βρυώνη χαρούμενοι γιατί θα έπαιρναν γενναίο μπαξίσι. (...) Στη “δίκη” του Διάκου που έγινε την άλλη μέρα κιόλας στη Λαμία, [ο Κιοσέ Μεχμέτ] προσπάθησε να πείσει το Διάκο να κάνει μερικές «υποχωρήσεις» να υπηρετήσει δηλαδή τους Τούρκους για να του χαρίση τη ζωή. Το μίλησαν γλυκά, πειστικά, του είχαν προσφέρει και καφέ».

Ο Διάκος όμως είχε πάρει την απόφαση του...Ελευθερία ή Θάνατος. Σύμφωνα με τον αυτόπτη μάρτυρα με το όνομα Κουνούπης, ο Αθανάσιος Διάκος αφού έστριψε το μουστάκι του και απάντησε πως ούτε την πίστη του αλλάζει, ούτε και το γένος του προδίνει έδωσε μια κλωτσιά στον καφέ που του είχαν προσφέρει και πέταξε το φέσι του από το παράθυρο.

«Η χειρονομία αυτή ήτανε η μεγαλύτερη προσβολή που μπορούσε κανείς να κάνει σ’ έναν Τούρκο. ‘Σουβλίστε τον’, φώναξε ο Κιοσέ Μεχμέτ, έξω φρενών.

»Η συνοδεία με το μελλοθάνατο πήγε στο μέρος όπου θα γινότανε η εκτέλεση κοντά σ' ένα ανοιχτό ρέμα, όπου χύνονταν όλοι οι υπόνομοι. Σήμερα, είναι εκεί η οδός Μπακογιάννη κι Καλύβα και έχει στηθεί σ' αυτό το μέρος το ηρώο του Διάκου».

Η ώρα του μαρτυρίου

«Έριξαν το μελλοθάνατο πάνω σ' ένα σαμάρι μπρούμυτα και δεμένον χειροπόδαρα. Πέρασαν τη σούβλα στο γλουτό, και την ωμοπλάτη κάτω από το δέρμα μόνο, όσο χρειαζότανε για να στέκεται το κορμί πάνω στον πάσσαλο. Ύστερα, τον σήκωσαν όρθιο και έμπηξαν τη σούβλα στο χώμα κατά τρόπο που τα πόδια του παλουκωμένου να αγγίζουν στο έδαφος. Τριγύρω του σκόρπισαν ογδόντα κομμένα κεφάλια μαχητών που έπεσαν στην Αλαμάνα και μαζί μ' αυτά το κεφάλι του αδερφού του Κώστα. Φυσικά, ο Διάκος ήτανε ζωντανός ακόμα».

Ο Αθανάσιος Διάκος «έσβησε» καρφωμένος στην σούβλα, ύστερα από δέκα ώρες αφόρητων πόνων και δίψας. Το πτώμα του, οι τουρκικές αρχές το άφησαν άταφο για έξη ημέρες.

«Ο όχλος περνούσε από μπροστά του φτύνοντάς το. Μερικοί παλληκαράδες Τούρκοι άδειαζαν τις μπιστόλες του στο άψυχο κουφάρι, ίσως γιατί φοβούνταν μήπως κάνει τον πεθαμένο, ίσως γιατί πίστευαμ ότι μπορεί ν' αναστηθεί. (...) Τελικά τράβηξαν το πτώμα και το έριξαν στο ρέμα.

»Η παράδοση λέει, πώς την άλλη νύχτα ένας Έλληνας ξέχωσε το νεκρό του Διάκου, τον έπλυνε, τον σαβάνωσε και τον έθαψε σε κάποιο εξωκλήσι, αλλά αυτό δεν είναι εξακριβωμένο. Δεν ξέρουμε πού αναπαύονται τα οστά του Διάκου – της πιο ωραίας και της πιο τραγικής μορφής του Εικοσιένα».